

**SVET
EVROPSKE UNIJE**

**Bruselj, 5. decembra 2005 (09.12)
(OR. en)**

15246/05

LIMITE

**COJUR 6
CONUN 33
PESC 1097**

OPOMBA K TOČKI POD "I/A"

od: Političnega in varnostnega odbora (PVO)

za: Coreper/Svet

Zadeva: Smernice o spodbujanju mednarodnega humanitarnega prava (MHP)

1. COJUR je na seji 25. novembra zaključil pregled priloženega osnutka smernic.
2. Politični in varnostni odbor je 2. decembra potrdil osnutek smernic.
3. Coreper se zato poziva, da na seji 8. decembra pregleda zgoraj navedeno besedilo in pozove Svet, naj na zasedanju 12. in 13. decembra sprejme besedilo iz PRILOGE.

Smernice Evropske unije o spodbujanju spoštovanja mednarodnega humanitarnega prava (MHP)

I. NAMEN

1. Namen teh smernic je določiti orodje za delovanje Evropske unije in njenih institucij ter organe za spodbujanje spoštovanja mednarodnega humanitarnega prava (MHP). Smernice poudarjajo obvezo Evropske unije k spodbujanju takšnega spoštovanja na viden in dosleden način. Namenjene so vsem, ki delujejo v okviru Evropske unije, vse dokler obravnavane zadeve sodijo v področje njihove odgovornosti in pristojnosti. Dopolnjujejo tudi smernice in druga skupna stališča, ki so že sprejeta znotraj EU v zvezi z zadevami, kot so človekove pravice, mučenje in zaščita civilistov¹.
2. Te smernice so v skladu z obvezo EU in njenih držav članic glede MHP ter obravnavajo spoštovanje MHP s strani tretjih držav in, če je to primerno, nedržavnih akterjev, ki delujejo v tretjih državah. Medtem ko ista obveza velja za ukrepe, ki jih sprejmejo EU in njene države članice za zagotovitev spoštovanja MHP v njihovem lastnem delovanju, vključno z njihovimi lastnimi silami, smernice ne zajemajo takšnih ukrepov².

¹ Glej Smernice EU o dialogih o človekovih pravicah (Svet za ekonomske in finančne zadeve z dne 13. decembra 2001); Smernice o politiki EU do tretjih držav glede mučenja in drugih krutih, nečloveških ali poniževalnih kazni ali ravnanja (Svet za splošne zadeve z dne 9. aprila 2001); Smernice EU o otrocih in oboroženih konfliktih (Svet za splošne zadeve z dne 8. decembra 2003) in Skupno stališče Sveta 2003/444/SZVP z dne 16. junija 2003 o Mednarodnem kazenskem sodišču (UL L 150 18.6.2003).

² Vse države članice EU so pogodbenice ženevskih konvencij in njihovih dodatnih protokolov ter so tako dolžne upoštevati njihova pravila.

II. MEDNARODNO HUMANITARNO PRAVO (MHP)

UVOD

3. Evropska unija temelji na načelih svobode, demokracije, spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter pravne države. To vključuje cilj spodbujanja spoštovanja MHP.
4. Mednarodno humanitarno pravo (MHP) - znano tudi kot pravo oboroženih konfliktov ali vojno pravo - je namenjeno lažšanju posledic oboroženih konfliktov z zaščito tistih, ki ne sodelujejo ali ne sodelujejo več v konfliktu ter z urejanjem sredstev in metod vojne.
5. Države so dolžne spoštovati pravila MHP, h katerim so zavezane s pogodbo ali ki so del običajnega mednarodnega prava. Veljajo lahko tudi za nedržavne akterje. Takšno spoštovanje je mednarodna zadeva. Poleg tega pa trpljenje in uničenje, ki ju povzročijo kršitve MHP, še bolj ovirata dogovore po konfliktu. Zato obstajata politični in humanitarni interes za izboljšanje spoštovanja MHP po celem svetu.

Razvoj virov MHP

6. Pravila MHP so se razvila kot rezultat uravnoteženja potrebe vojske in humanitarnih vprašanj. MHP zajema pravila, namenjena zaščiti oseb, ki ne sodelujejo ali ne sodelujejo več neposredno v sovražnostih - kot so civilisti, vojni ujetniki in drugi pridržani ter poškodovani in bolni - ter omejitvi sredstev in metod vojne - vključno s taktiko in orožjem - da bi se izognili nepotrebnemu trpljenju in uničenju.

7. Tako kot drugi deli mednarodnega prava ima MHP dva glavna vira: mednarodne konvencije (pogodbe) in običajno mednarodno pravo. Običajno mednarodno pravo se oblikuje s prakso držav, ki ga sprejmejo kot zavezujočega. Sodne odločitve in pisanja vodilnih avtorjev so dopolnilna sredstva za določanje prava.
8. Glavne konvencije MHP so navedene v Prilogi k tem smernicam. Najpomembnejši so haaški pravilnik iz leta 1907, štiri ženevske konvencije iz leta 1949 in njihova dodatna protokola iz leta 1977. Haaški pravilnik in večina določb ženevskih konvencij in dodatnih protokolov iz leta 1977 so splošno priznani kot običajno pravo.

Področje uporabe

9. MHP velja za vse mednarodne in nemednarodne oborožene konflikte ne glede na izvor konflikta. Velja tudi za razmere okupacije, ki izhaja iz oboroženega konflikta. Različni pravni sistemi veljajo za mednarodne oborožene konflikte, ki potekajo med državami, ter nemednarodne (ali notranje) oborožene konflikte, ki potekajo znotraj države.
10. Če razmere privedejo do oboroženega konflikta in če gre za mednarodni ali mednarodni oboroženi konflikt, to predstavlja mešana vprašanja dejstev in prava, odgovori nanje pa so odvisni od vrste dejavnikov. Pri določanju, ali so razmere privedle do oboroženega konflikta in tako velja mednarodno humanitarno pravo, je treba vedno poiskati ustrezen pravni nasvet skupaj z zadostnimi informacijami o posameznem okviru.

11. Določbe pogodbe o mednarodnih oboroženih konfliktih so bolj natančne in obširne. Za nemednarodne oborožene konflikte veljajo določbe člena 3, skupnega ženevskega konvencijam, in Dodatni protokol II iz leta 1977, če je zadevna država podpisnica. Pravila običajnega mednarodnega prava veljajo za mednarodne in notranje oborožene konflikte, spet pa obstajajo razlike med dvema sistemoma.

Mednarodno pravo človekovih pravic in MHP

12. Pomembno je razlikovati med mednarodnim pravom človekovih pravic in MHP. To sta dve različni in ločeni vrsti prava in čeprav sta oba načeloma namenjena zaščiti posameznikov, so med njima velike razlike. MHP se zlasti uporablja v času oboroženega konflikta in okupacije. Pravo človekovih pravic pa se uporablja za vse in v okviru pristojnosti zadevne države v času miru in tudi v času oboroženega konflikta. Kljub razlikovanju se lahko v določeni situaciji uporabljajo predpisi obeh, zato je včasih treba upoštevati razmerje med njima. Te smernice ne obravnavajo prava človekovih pravic.

Individualna odgovornost

13. Določene hujše kršitve MHP so opredeljene kot vojni zločini. Ti se lahko zgodijo v istih okoliščinah kot genocid in hudodelstva zoper človečnost, vendar slednji za razliko od vojnih zločinov niso povezani z oboroženim konfliktom.

14. Posamezniki nosijo osebno odgovornost za vojne zločine. Države morajo v skladu s svojimi nacionalnimi zakonodajami zagotoviti, da se domnevnim storilcem sodi pred njihovimi lastnimi domačimi sodišči ali se jih preda na sojenje pred sodišča druge države ali mednarodnega kazenskega rabsodišča, kakršno je Mednarodno kazensko sodišče³.

III. OPERATIVNE SMERNICE

- A. Poročanje, ocenjevanje in priporočila za ukrepe
15. Ukrep v tem poglavju vključuje:
- (a) Da bi zagotovili učinkovito ukrepanje je treba nemudoma opredeliti razmere, v katerih lahko velja MHP. Odgovorni organi EU, vključno ustreznimi delovnimi skupinami Sveta, morajo spremljati razmere v okviru njihovih področij pristojnosti, kjer lahko velja MHP, po potrebi na podlagi nasvetov glede MHP in njegove veljavnosti. Kjer je to primerno, morajo opredeliti in priporočiti ukrepanje za spodbujanje spoštovanja MHP v skladu s temi smernicami. Če je primerno, je treba upoštevati posvetovanja in izmenjavo informacij z akterji, ki poznajo to področje, vključno z Mednarodnim odborom rdečega križa (ICRC) in drugimi pomembnimi organizacijami, kakršne so ZN in regionalne organizacije. Kjer je to primerno, je treba upoštevati tudi službe Mednarodne humanitarne komisije za iskanje dejstev (International Humanitarian Fact-Finding Commission - IHFFC), ustanovljena v skladu s členom 90 Dodatnega protokola I k ženevskim konvencijam iz leta 1949, ki lahko pomaga pri spodbujanju spoštovanja MHP prek svoje zmogljivosti iskanja dejstev in dobrega delovanja svojih uradov.

³ Glej skupno stališče Unije o MKS (2003/44/SZVP) in akcijski načrt EU za MKS. Glej še Sklep Sveta z dne 13. junija 2002 (2002/494/PNZ) o vzpostavitvi evropske mreže kontaktnih točk v zvezi z osebami, odgovornimi za genocid, hudodelstva zoper človečnost in vojna hudodelstva; Okvirni sklep Sveta (2002/584/PNZ) o evropskem nalogu za prijetje in postopkih predaje med državami članicami; Sklep Sveta z dne 8. maja 2003 (2003/335/PNZ) o preiskavi in sodnem pregonu genocida, hudodelstev zoper človečnost in vojnih zločinov.

- (b) Kadar koli je to primerno, morajo vodje misij EU in ustrezni predstavniki EU, vključno z vodji civilnih operacij EU, s poveljniki vojaških operacij EU ter posebnimi predstavniki EU, vključiti oceno razmer MHP v svoja poročila o določeni državi ali konfliktu. Posebno pozornost je treba posvetiti informacijam, ki kažejo na to, da so se morda zgodile hujše kršitve MHP. Če je to izvedljivo, morajo takšna poročila vsebovati tudi analizo in predloge možnih ukrepov, ki naj jih sprejme EU.
- (c) Če je to primerno, morajo referenčni dokumenti za sestanke EU vključevati analizo veljavnosti MHP, države članice, ki sodelujejo na takšnih sestankih, pa morajo tudi zagotoviti, da lahko po potrebi uporabijo nasvete o vprašanih MHP, ki so se pojavila. Delovno skupino Sveta za mednarodno javno pravo (COJUR) in druge ustrezne delovne skupine je treba obvestiti o razmerah, ki so blizu oboroženega konflikta. Če je to primerno in izvedljivo, mora biti COJUR zadolžena za pripravo predlogov ustreznim organom EU za nadaljnje ukrepanje EU.
- B. Načini ukrepanja, ki so na voljo EU v njenih odnosih s tretjimi državami
16. EU ima na razpolago številne načine za ukrepanje. Ti vključujejo, a niso omejeni na:
- (a) Politični dialog: Kjer je to primerno, je treba v dialogih s tretjimi državami sprožiti na vprašanje spoštovanja MHP. To je zlasti pomembno v okviru potekajočih oboroženih konfliktov, kjer obstajajo poročila o široko razširjenih kršitvah MHP. Vendar mora EU tudi v času miru pozivati države, ki tega še niso storile, naj spoštujejo in polno izvajajo pomembne instrumente MHP, kot sta dodatna protokola iz leta 1977 in statut MKS. Polno izvajanje vključuje uzakonitev kakršne koli potrebne izvedbene zakonodaje in usposabljanje ustreznega osebja za MHP.

- (b) Splošne javne izjave: V javnih izjavah o zadevah, povezanih z MHP, mora EU, kadar je to primerno, poudariti potrebo po zagotovitvi spoštovanja MHP.
- (c) Demarše in/ali javne izjave o določenih konfliktih: Ko se poroča o kršitvah MHP, mora EU razmisliti o izvedbi demarš in objavi javne izjave, kakor je primerno, ter tako obsoditi takšna dejanja in zahtevati, naj strani izpolnijo svoje dolžnosti v okviru MHP in sprejmejo učinkovite ukrepe za preprečitev nadaljnjih kršitev.
- (d) Omejevalne ukrepe/kazni: Uporaba omejevalnih ukrepov (kazni) je lahko učinkovit način za spodbujanje spoštovanja MHP. O takšnih ukrepih je zato treba razmisliti proti državam in nedržavnim stranem v konfliktu ter posameznikom, če so ukrepi primerni in v skladu z mednarodnim pravom.
- (e) Sodelovanje z drugimi mednarodnimi organi: Kjer je to primerno, mora EU sodelovati z ZN in ustreznimi regionalnimi organizacijami za spodbujanje spoštovanja MHP. Države članice EU morajo, kadar je to primerno, delovati tudi za doseg ciljev kot članice v drugih organizacijah, vključno z Združenimi narodi. Mednarodni odbor rdečega križa (ICRC) ima na podlagi pogodbe priznano in že dolgo uveljavljeno vlogo kot nevtralna, neodvisna humanitarna organizacija, ki spodbuja spoštovanje MHP.

- (f) Operacije za krizno upravljanje: Če je to primerno, je treba pri oblikovanju mandatov operacij EU za krizno upravljanje upoštevati pomen preprečevanja in omejevanja kršitev MHP, ki jih izvajajo tretje strani. V ustreznih primerih to lahko vključuje zbiranje informacij, ki so lahko koristne za MKS⁴ ali druge preiskave vojnih zločinov.
- (g) Individualna odgovornost: Medtem ko je v pokonfliktnih razmerah včasih težko najti ravnotežje med splošnim namenom vzpostavljanja miru in potrebo po boju proti nekaznovanosti, mora Evropska unija zagotoviti, da vojni zločini ne ostanejo nekaznovani. Da bi dosegli svarilni učinek med oboroženim konfliktom, mora biti sodni pregon vojnih zločinov viden in po možnosti potekati v državi, kjer so se kršitve dogajale. EU mora zato spodbujati tretje države, naj sprejmejo nacionalno kazensko zakonodajo za kaznovanje kršitev MHP. V tem smislu je treba videti tudi podporo EU Mednarodnemu kazenskemu sodišču in ukrepom za kazenski pregon vojnih zločincev.
- (h) Usposabljanje: Usposabljanje za MHP je potrebno za zagotovitev spoštovanja MHP v času oboroženega konflikta. Usposabljanje in izobraževanja morata potekati tudi v času miru. To velja za celotno prebivalstvo, čeprav je treba posebno pozornost posvetiti ustreznim skupinam, kot so uslužbenci organov kazenskega pregona. Dodatne dolžnosti veljajo za usposabljanje vojaškega osebja. EU mora razmisliti o zagotavljanju ali financiranju usposabljanja in izobraževanja glede MHP v tretjih državah, tudi v okviru širših programov za spodbujanje pravne države.

⁴ Glej sporazum med Mednarodnim kazenskim sodiščem in Evropsko unijo o sodelovanju in pomoči.

- (i) Izvoz orožja: Evropski kodeks ravnanja glede izvoza orožja⁵ določa, da je treba pred podelitvijo dovoljenja za izvoz v državo uvoznico upoštevati njeno spoštovanje MHP.
-

⁵ Sprejet 8. junija 1998, dok. 8675/2/98 REV 2.

**GLAVNI PRAVNI INSTRUMENTI ZA MEDNARODNO HUMANITARNO
PRAVO**

- IV. Haaška konvencija o zakonih in običajih vojne na kopnem iz leta 1907
- Priloga h Konvenciji: Pravilnik o vojskovanju na kopnem
- Protokol o prepovedi uporabe dušljivih, strupenih ali drugih snovi in bakterioloških bojnih sredstev iz leta 1925
- Ženevska konvencija I o izboljšanju usode ranjenih in bolnih pripadnikov oboroženih sil na bojišču iz leta 1949
- Ženevska konvencija II o izboljšanju usode ranjenih in bolnih pripadnikov oboroženih sil na morju iz leta 1949
- Ženevska konvencija III o ravnanju z vojnimi ujetniki iz leta 1949
- Ženevska konvencija IV o zaščiti civilnih oseb v času vojne iz leta 1949
- Dodatni protokol k ženevskim konvencijam z dne 12. avgusta 1949 o zaščiti žrtev mednarodnih oboroženih spopadov (Protokol I) iz leta 1977

- Ženevski dodatni Protokol II k ženevskim konvencijam z dne 12. avgusta 1949 o zaščiti žrtev oboroženih spopadov, ki nimajo mednarodnega značaja, iz leta 1977
- Haaška konvencija o varstvu kulturnih dobrin v primeru oboroženega spopada iz leta 1954
- Pravilnik o izvajanju konvencije o varstvu kulturnih dobrin v primeru oboroženega spopada
- Prvi protokol k Haaški konvenciji iz leta 1954 o varstvu kulturnih dobrin v primeru oboroženega spopada iz leta 1954
- Drugi protokol k Haaški konvenciji iz leta 1954 o varstvu kulturnih dobrin v primeru oboroženega spopada, iz leta 1999
- Konvencija o prepovedi razvoja, proizvodnje in skladiščenja bakteriološkega (biološkega) in toksičnega orožja o njihovem uničevanju iz leta 1972
- Konvencija ZN o prepovedi ali omejitvi uporabe nekaterih vrst klasičnega orožja, za katere se lahko šteje, da imajo čezmerne travmatične učinke ali da glede ciljev delujejo enako, iz leta 1980
- Protokol I o prepovedi uporabe orožja, katerih delov ni mogoče odkriti iz leta 1980
- Protokol II o prepovedih ali omejitvah uporabe min, min presenečenja in drugih priprav iz leta 1980
- Spremenjeni Protokol II o prepovedih ali omejitvah uporabe min, min presenečenja in drugih priprav iz leta 1996
- Protokol III o prepovedih ali omejitvah uporabe zažigalnih orožij iz leta 1980

- Protokol IV o slepilnem laserskem orožju iz leta 1995
- Protokol V o eksplozivnih ostankih vojne iz leta 2003
- Konvencija o prepovedi razvoja, proizvodnje, skladiščenja in uporabe bakteriološkega kemičnega orožja in o njihovem uničevanju iz leta 1993
- Ottawska Konvencija o prepovedi uporabe, skladiščenja, proizvodnje in transferja protipehotnih min in o njihovem uničevanju iz leta 1997
- Statut Mednarodnega sodišča za sodni pregon oseb, odgovornih za hujše kršitve mednarodnega humanitarnega prava, storjene na območju nekdanje Jugoslavije od leta 1991, iz leta 1993
- Statut mednarodnega kazenskega sodišča za sodni pregon oseb, odgovornih za genocid in druge hujše kršitve mednarodnega humanitarnega prava, storjene na območju Ruande, ter državljanov Ruande, odgovornih za genocid in druge takšne kršitve, storjene na območju sosednjih držav med 1. januarjem 1994 in 31. decembrom 1994, iz leta 1994
- Rimski statut Mednarodnega kazenskega sodišča iz leta 1998
